

Jim Taylor: A digitális nemzedék nevelése²

KÖNYVISMERTETÉS

Jim Taylor „sportpszichológusként és az új technikai eszközök használatának pszichológiájával foglalkozó kutatóként eddig több száz tudományos és népszerűsítő cikket, illetve több mint egy tucat könyvet jelentetett meg – többek között a *Huffington Post*³ szakbloggereként. Közel hétszáz workshopot is tartott a témában Észak-Amerikában és Európában” – olvashatjuk a 2016-ban Magyarországon, a Móra Könyvkiadó gondozásában megjelent könyvének hátoldalán. *A digitális nemzedék nevelése* címet viselő magyar kiadás eredeti angol címe: *Raising Generation Tech. Preparing Your Children for a Media-Fueled World*.

Bizonyára nem meglepő, hogy egy nyelvoktatással foglalkozó folyóiratszámban éppen ezt a könyvet mutatjuk be. A mű üzenete mindenkinek szól, és aktualitása oktatási-képzési intézményünk esetében tagadhatatlan. Ha bárki fennakadna a „nevelés” kifejezés ránk, felsőoktatási oktatókra vonatkozó érvényességén, emlékeztetnék azokra a szakirodalmi megállapításokra, amelyek szerint a felsőoktatásban tanuló érettségizett hallgatók még nem kiforrott személyiségek, tehát ha a nevelés során személyiségfejlesztést, nevelési célú értékátadást valósítunk meg, akkor a nappali tagozaton tanuló korosztály⁴ még a felsőoktatás-pedagógia hatókörébe tartozik. Természetesen vannak olyan szakirodalmi források,⁵ amelyek szerint az egyetemi oktatók nem kívánnak pedagógiai elemeket alkalmazni, és ez komoly probléma. Vannak azonban olyan kutatások⁶

1 Főiskolai tanár, BGE GKZ; e-mail: jarmai.erszebet@uni-bge.hu.

2 Móra Könyvkiadó, Budapest, 2016.

3 <http://m.magyararancs.hu/interaktiv/elkaptunk-valamit-a-korszellembol-94000>.

4 Györfyné K. A. (2012). Felsőoktatás: a pedagógia és az andragógia határán. *Felnőttképzési Szemle*, VI. évf. 2. sz. 15–23.

5 Miklós A. (2013). Környezeti elképzelések és antropocentrizmus a magyar felsőoktatás környezetvédelmi alapképzéseiben. Doktori disszertáció. ELTE PPK, Neveléstudományi Doktori Iskola, 262 o.

6 Jármái E. – Végh Á. (2017). Motivációról a felsőoktatásban – az oktatói és tanulási motiváció kapcsolata. In: Burkor J. – Strédl T. – Nagy M. – Vass V. – Orsovics Y. – Dobay B. (szerk.). *A Selye János Egyetem 2017-es „Érték, minőség és versenyképesség – a 21. század kihívásai” nemzetközi tudományos konferenciájának tanulmánykötete: Pedagógiai szekciók*. 400 o.

is, amelyek ezzel ellentétes álláspontot tártak fel, és felhívják a figyelmet az oktatók kifejezetten nevelési célú feladataira.

A nevelés szót nyugodtan használhatjuk kiterjesztett értelemben, mert számos felnőtteknek szóló program, képzés, konferencia témájaként hozzászokhattunk: fenntarthatóságra való nevelés, környezeti nevelés, egészséges életmódra nevelés stb. Arról nem is beszélve, hogy éppen a *digitális bennszülötti* tulajdonságok túlburjánzása okán sem mentesül a felsőoktatás a nevelési feladatoktól, ha eredményes képzést akar megvalósítani. Az pedig szintén vitathatatlan, hogy az oktató-hallgató interaktív kapcsolatban az oktató is nevelődik, fejlődik, hiszen mára már csökkent a szakadék az IKT használatát illetően, vagy legalábbis a szándék megvan az oktatók részéről a módszertani felzárkózásra. Ezt példázza az e folyóiratban ismertetett tanulmányok témájának egy része. „A modern technika ránk kényszeríti a saját szabályait – ha tetszik, ha nem, muszáj hozzájuk alkalmazkodnunk. Saját gondolkodásmódunkon és a társadalom hozzáállásán is változtatnunk kell...” – írja Jim Taylor a most ismertetett kötetének előszavában.

Taylor könyve mindazoknak szól, akik a digitális korszak felnövekvő fiataljaival foglalkoznak. A társadalom jövőjét meghatározó nemzedékkel, akik egy-másfél évtized múlva elárasztják a munkaerőpiacot, de előtte még elidőznek egy kicsit a felsőoktatásban. Az előhad már bent ül az egyetemi tantermekben, nem kevés kihívás elé állítva az oktatókat. Hihetetlen változás ment végbe az elmúlt évtizedben, Taylor szerint is „vágató tempóban”. Taylor így fogalmaz: „...bármelyik oldalon állunk is, egyvalami biztos: nincs visszaút. A technikai fejlődés kérlelhetetlenül és megállíthatatlanul tör előre, és valójában nem is akarjuk megállítani” (5. o.). A technika fogalma számára magában foglalja az internetet és az összes olyan kommunikációs csatornát, amelyet gyerekeink napjainkban egyetlen kattintással elérhetnek.

Könyvében 3.0-s generációnak nevezi az ebben a világban biztonságosan mozgó és sikeresen boldoguló gyerekeket. A generációs elméletekkel foglalkozók legtöbbször eltérően Taylor nem próbálja homogén tömegként jellemezni a fiatalokat, születési dátumok és digitális eszközhasználati szokásaik alapján kategorizálva őket. Mára beigazolódott, hogy ezeket a csoportjellemzőket nem támasztják alá tudományos kutatások, ugyanakkor időről időre felbukkannak a tudományos céllal született tanulmányokban, de főképpen a médiában. E nézet követői viselkedésbeli hasonlóságokat aposztrofálnak személyiségvonásokként, holott maguk a tanárok, oktatók is érzékelik, hogy ugyanúgy különbözőek a gyerekek, a hallgatók, mint évtizedekkel korábban. Eltérően viszonyulnak a környezeti hatásokhoz, érzékenyek, mert nincs elég élettapasztalatuk, és kiszolgáltatottak a környezetük folyamatos információövezetében. Szerencsére vannak már olyan írások is, amelyek szerint „egyre kevésbé értelmezhető a digitális

nemzedék mint elkülönült csoport távolságtartó koncepciója. Nemcsak az utóbbi 15-20 évben születettek élnek digitális környezetben, hanem az idősebbek is. Talán nem annyira látványosan, de az ő (mi) gondolkodásmódjuk, érzelmeik és viselkedésük is változik. A szembenállás helyett inkább a megváltozott közegben való együttélési problémákat és stratégiákat kellene hangsúlyozni. Nem(csak) a gyerekekről van szó, hanem megváltozott családi és társadalmi feltételekről”.⁷ A környezet változott meg, a kultúra.

Jim Taylor rövid fejezeteket szentel alapvetéseinek, amelyek előrevetítik a 25. oldalon kezdődő 12 fejezet témáit. Egyik izgalmas bevezető témája a tömegkultúra hatalmáról szól. Így ír: „A tömegkultúra komoly szerepet játszik egy egészséges és életképes társadalom életében. A közösség szempontjából a társadalom közösen vallott értékeit kifejező tömegkultúrának alapvető szerepe van az adott csoport hatékony működésében. Az autentikus tömegkultúra legalább annyira meghatározó, mint a törvényi szabályozás – egy erős kötelék, ami a társadalom tagjaiban az együvé tartozás érzését erősíti. (...) Az egyén számára a hiteles tömegkultúra a kölcsönösség és a részvétel lehetőségét kínálja, mert közös értékekre épít. Hajlamosabbak vagyunk a társadalom értékeit magunkénak tekinteni, ha tudjuk, hogy ugyanakkor saját értékeinkről is szó van”. (7. o.) „A hiteles tömegkultúrának befellegzett, többé már nem azt tükrözi, amit az emberek valójában szeretnének, hanem amit a fogyasztói társadalom rájuk erőltet”. (8. o.) „Az effajta mesterséges kultúra nemcsak a társadalmat formálja át alapvetően, de a fiatalok fejlődését is meghatározza. A tömegkultúra elsődleges szerepe a fiatal generáció társadalomba integrálása úgy, hogy követendő mintát, értékrendet, viselkedést és szokásokat közvetít”. (9. o.) Előszavában ír még a technika hatalmáról, bonyolult kapcsolatrendszerekről, komplex hatásokról és arról, hogy mit tehet a szülő. Hangsúlyozza, hogy nem azért írta meg könyvét, hogy „a vészharangot kongassa vagy a tömegkultúrával és a technikai fejlődéssel kapcsolatos negatív közhelyeket sulykolja. Nem félelmet akar kelteni, amiért fiainkat kilökjük a cybertér ismeretlenjébe”. (21. o.) Éppen ellenkezőleg: szeretné megmutatni a technika jó és rossz oldalát, az új kultúra előnyeit és hátrányait. Segíteni szeretne annak megismerésében, hogyan lehet megvédeni a gyerekeket a veszélyektől, és felkészíteni őket az új világ kihívásaira, hogy biztos értékrendű, boldog, kiegyensúlyozott és sikeres felnőttekké váljanak.

A fő fejezetek a fent már említett tömegkultúrán és a technikán kívül foglalkoznak a gyerekek, fiatalok identitásának fejlődésével, hiedelmeivel, kapcsolatrendszerük

7 Újhelyi A. (2013). Digitális nemzedék – szociálpszichológiai szempontból. Digitális nemzedék konferencia. Konferenciakötet. ELTE PPK, 9–14. 64 p. ISBN 978-963-284-322-3.

online térben történő alakulásával, a fizikai egészségükkel, az életmóddal és számtalan más érdekes témával. Megtudhatjuk például azt, hogy a mintakövetésnek mekkora jelentősége van a beállítódások kialakulásában, vagy a háromdimenziós világ meg tapasztalásának, az összes érzékszervünk használatának az egészséges életmód gyakorlásában. Taylor emlékeztet arra, hogy bármennyire megváltozott is a világ, a 3.0-s generáció boldogulását a 21. század kaotikus világában ugyanazok az értékek segítik, amelyek az eddigi generációk sorsát segítették: a mások iránti tisztelet, a felelősség vállalása, a kitartó munka, a becsület és az együttérzés, és így tovább. A tanári hivatást gyakorlók számára különösen hasznos a gondolkodásról, a figyelemről, az információfeldolgozásról szóló fejezet is, amely kutatásokra hivatkozva több téveszmét cáfol.

Mi történik a *multitasking* során? „A gyerek a leckéjét írja, közben SMS-ezik, böngésszi a netet, telefonál, és még zenét is hallgat... A multitasking valójában az információs társadalom mítosza, ami azt hiteti el, hogy sokkal kompetensebbek, hatékonyabbak vagyunk, mert egyidejűleg több dologgal vagyunk képesek foglalkozni”. (126. o.) Ezeket a tevékenységeket azonban nem párhuzamosan végezzük, mert arra csak akkor lennénk képesek, ha az egyiket gondolkodás nélkül, rutinból tennénk. Itt arról van szó, hogy a multitasking során csapongunk a tevékenységek között. Vizsgálatok bizonyítják, hogy ez egyáltalán nem hatékony és nem eredményes. Egyik feladatról a másikra nem tudunk gyorsan és folyamatosan ugrálni. Az agynak szüksége van egy bizonyos időre, amíg elengedi az egyik feladatot, és a másikra vált.⁸ Egy másik vizsgálatban, amelybe általános és középiskolásokat, valamint egyetemistákat vontak be, kimutatták, hogy számítógépen végzett munka során átlagosan hárompercenként másra figyeltek a diákok. A figyelem elterelődése a megnyitott újabb és újabb ablakoknak (Facebook, chat, egyéb weboldalak) volt köszönhető. Az iskolai jó osztályzatok erősen függték a koncentrált figyelemtől. Továbbra is érvényes az a megállapítás, hogy az olvasás, ami a figyelem tartós intenzitását igényli, fejleszti a képzelőerőt és a memóriát.

„A figyelem a gondolkodás kapuja. Nélküle a gondolkodás többi funkciója – az észlelés, a memória, a nyelv, a tanulás, a kreativitás, a következtetés, a problémamegoldás és a döntés nem, vagy csak fogyatékosan működik”. (119. o.) „Mivel a gyerekeket túl sok információ éri, nem arra törekszenek, hogy elgondolkojanak rajta, hanem hogy minél gyorsabban átfuttassák az agyukon, és helyet csináljanak a következőnek. [...] A gyerekek egészséges neveléséhez gondolkodásra kell őket megtanítani, nem az információszerzésre”. (122. o.) A gondolkodás fejlesztése összefüggésben van a döntési képességgel, ami tanulható. Taylor ötleteket ad ahhoz, hogyan.

8 Megerősítik ezeket az eredményeket Kahneman kutatásai is. (*Gyors és lassú gondolkodás*. HVG-könyvek, 2013.)

A könyv egy másik igen érdekes témája az, hogy miben áll az online kapcsolatok vonzereje, illetve milyen tulajdonságokat fejleszt az emberben a valóságos, azaz egészséges és jó kapcsolatok megléte. A jó kapcsolatok előfeltétele az önzetlenség és az empátia, amelyek a barátságok fennmaradásának alapjai. Ezzel szemben az online kapcsolatok nem alapulnak igazi barátságon, hamis kötődést sugallnak, nincs mögöttük valódi bizalom, elfogadás. „Ahhoz, hogy másokat megértsünk, tapasztalatra és speciális képességekre van szükség: tudni kell olvasni az arckifejezésekből, a hangszín változásából. Mindezt csak élőben lehet gyakorolni, különben nem fog tudni a gyerek életképes hús-vér kapcsolatot kialakítani, mert nem tapasztalja meg a valódi kapcsolatok ellentmondásos természetét, nem tanulja meg a nézeteltéréseket kezelni, és ez visszaüt felnőttkori kapcsolataiban”. (149; 151. o.)

Az utolsó, 12. fejezetben bemutatja Taylor, milyenné válik az ideális 3.0-s gyerek, ha értő neveléssel, gondoskodással, szeretettel foglalkoznak vele. Alcímeket sorolok fel:

- érett – tudja, hogy kezelje a tömegkultúrát
- értékek által vezérelt
- képes megkülönböztetni a vágyait a szükségleteitől
- képes odafigyelni másokra
- magabiztos és elégedett, mert jóban van önmagával
- képes hosszú távon gondolkodni
- képes egészséges értékeken, tapasztalatokon és kapcsolatokon alapuló teljes életet élni
- szereti önmagát és másokat is
- ismeri a tömegkultúrát
- kisujjában van a technika
- képes egészséges világképet kialakítani akár egy egészségtelen világban.

Ahhoz, hogy sikerrel járjunk hozzá a fiatalok eredményes személyiségfejlődéséhez, nekünk, oktatóknak is változnunk kell. Ehhez az első lépés, hogy megálljunk, és elgondoljuk magunkon. Milyenek vagyunk mi magunk, milyen értékeket képviselünk, mit szeretnénk elérni, milyen jövőt akarunk kínálni a fiataloknak? Jól tettem-e eddig azt, amit és ahogyan tettem? Ilyen és ehhez hasonló gondolatok ébrednek bennünk a könyv olvasásakor.